

DĚTSKÁ PROSTITUCE

2. doplněné a aktualizované vydání

Eva Vaníčková

 GRADA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

MUDr. Eva Vaničková, CSc.

DĚTSKÁ PROSTITUCE

2., doplněné vydání

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 220 386 401, fax: +420 220 386 400
www.grada.cz
jako svou 2968. publikaci

Odpovědná redaktorka Maria Arnautovová
Sazba a zlom Martina Hukalová
Počet stran 144
Druhé, aktualizované a rozšířené vydání
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

© Grada Publishing, a.s., 2007
Cover Photo © Jan Saudek, www.saudek.com
Fotografie „Černá ovce & bílá vrána“

ISBN 978-80-247-2218-4 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6245-6 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

OBSAH

Úvod	9
1. Dějiny prostituce	12
1.1 Přírodní pohlavní pospolitosť, posvátná a pohostinná prostituce	12
1.2 Antika	14
1.3 Od starověku do pozdního středověku	17
1.4 Doba objevů v moderních dějinách	20
1.5 Druhá polovina 20. století	22
2. Komerční sexuální zneužívání dětí	25
2.1 Definice a formy komerčního sexuálního zneužívání dětí	25
2.2 Dětská prostituce	26
2.3 Kořeny komerčního sexuálního zneužívání dětí	26
2.4 Dětská pornografie	27
2.5 Sexuální výchova dětí	29
2.6 Obchodování s dětmi	30
3. Sociálněpatologické chování dětí	33
3.1 Sociální aberace	33
3.2 Teorie anomie	34
3.3 Interkulturní rozdíly	34
3.4 Dospívání a sociální patologie	35
3.5 Poruchy chování dětí	36
3.6 Agrese a její osobnostní indikátory	38
4. Sociální toxiny	40
4.1 Sociální zdraví	40
4.2 Skupiny sociálních toxinů	40
4.3 Základní potřeby dětí	42
5. Dětská prostituce na prahu třetího milénia	45
5.1 Dětská prostituce ve světě	45
5.2 Evropa a dětská prostituce	47
5.3 Dětská prostituce a drogy	48

5.4	Dětská prostituce v ČR	50
6.	Příčiny dětské prostituce	53
6.1	Chudoba	53
6.2	Osobní zkušenost se sexuálním zneužitím v dětství	54
6.3	Deficit v naplnění základních potřeb dětí	55
6.4	Rodinná dysfunkce a domácí násilí	55
6.5	Deficit vzdělání	56
6.6	Nízká míra senzitivity vůči pornografii	57
6.7	Mýty a předsudky	59
6.8	Systémové násilí	59
7.	Charakteristika a formy dětské prostituce	60
7.1	Práva dítěte	60
7.2	Trestný čin	60
7.3	Sexuální průmysl	61
7.4	Forma komerčního sexuálního zneužívání dětí	61
7.5	Účel sexuální turistiky	62
7.6	Nerespektování Charty sexuálních a reprodukčních práv	62
7.7	Klasická dětská prostituce je spojená s deficitem vzdělání a zájmů	63
7.8	Transnárodní a transkulturní fenomén	63
7.9	Pokrytecká morálka jako projev dichotomie	64
7.10	Sociální subkultura	64
7.11	Dětská prostituce je forma sociálněpatologického chování dětí	64
7.12	Šíření sexuálně přenosných chorob	65
7.13	Reprodukční zdraví	65
7.14	Zákon nabídky a poptávky	66
7.15	Sexuální násilí, tělesné tresty, psychická manipulace	66
7.16	Prevence je účinná	67
7.17	Formy dětské prostituce	67
8.	Dívčí a chlapecká dětská prostituce	71
8.1	Dívčí prostituce	71
8.1.1	Dobrovolná prostituce	75
8.1.2	Typy dívčí prostituce	77
8.2	Chlapecká prostituce	79
8.2.1	Heterosexuální chlapecká prostituce	79
8.2.2	Homosexuální chlapecká prostituce	80
8.2.3	Pouliční forma homosexuální chlapecké prostituce	81
8.3	Profil poptávky po dětské prostituci	82

9. Následky prostituce	84
9.1 Oběť násilí	84
9.2 Sociální trauma	85
9.3 Psychické stigma	85
9.4 Stres	86
9.5 Posttraumatická stresová porucha	86
9.6 Suicidální chování	87
9.7 Drogová závislost	88
9.8 Zneužití pro kriminální aktivity	89
9.9 Sexuální a reprodukční zdraví	90
9.10 Marginalizace, migrace, ilegalita	91
9.11 Vykořenění ze společnosti a devastace psychiky	92
9.12 Poruchy somatického zdraví	92
10. Právní aspekty	93
10.1 Úmluva o právech dítěte	93
10.2 Sexuální práva	94
10.3 Platná právní úprava v ČR	94
10.4 2. opční protokol OSN o obchodování s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii	96
11. Prevence dětské prostituce	97
11.1 Základní východiska prevence	97
11.2 Teze pro preventivní strategie	98
11.3 Prevence v zorném úhlu příčin dětské prostituce	99
11.4 Pyramida prevence	103
12. Deskriptivní studie o postojích dětí k prostituci	106
12.1 Deskriptivní studie v roce 2001	106
12.2 Porovnání určitých dat studií z let 2001 a 2004	107
12.3 Deskriptivní studie v roce 2004	110
12.4 Deskriptivní studie v roce 2006	116
12.5 Překonání mýtů o dětské prostituci v ČR	120
12.6 Sexuální chování dětí	122
13. Dětská prostituce očima dospělé populace	124
13.1 Dětská prostituce existuje	124
13.2 Dítě provozující prostituci je oběť	125
13.3 Poptávka po dětské prostituci v ČR	125
13.4 Motivy dětské prostituce	127
13.5 Co s dětskou prostitucí	128

14. Mezinárodní a národní strategie	129
14.1 2. světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí	129
14.2 Jokohamský globální závazek	130
14.3 Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí	131
14.4 2. národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí	133
Literatura	135
Rejstřík	139

ÚVOD

*„Vidíš-li, že se někdo mýlí, nehněvej se naň.
Pomni, že není možné mýlit se schválně.“*

Lucius Annaeus Seneca

Slovo prostitut/prostitutka pochází z latinského „*prostituere*“ a označuje někoho, kdo se vydává na obdiv, kdo se nabízí k veřejnému smilstvu nebo kdo vystavuje své pohlavní orgány. Tento výraz se začal používat k označení lidí, kteří si sexem vydělávali peníze až v pozdním středověku.

Optikou tradičního pohledu je prostitutka v mužské fantazii ztělesněním ženy lačnicí po sexu. Se slovem prostitute se asociuje většinou žena a často také násilí, které bylo se sexem na prodej spojováno. To se odvíjí od skutečnosti, že když se mladý muž dozví, že je možné si takový sex koupit, může samozřejmě přijít i na myšlenku, že by se k němu mohl dostat i bez zaplacení. Z toho pak mohou rezultovat případy sexuální loupeže-násilí (Gödtel, 1992). Násilí jako prostředek útisku jiných se vine celou historií lidstva a propojení s prostitucí nedalo na sebe dlouho čekat. Stačila jen vize osobního obohacení či prospěchu.

Jak ukazují dějiny prostitute, jsou vlastně dějinami dětské prostitute, a to zejména zorným úhlem pohledu dnešní společnosti, která označuje za dítě každou lidskou bytost mladší 18 let (OSN, 1989). Stalo se tradicí, že určitá kategorie prostitute byla a je spojována s pozitivní satisfakcí a jiná je naopak nahlížena veskrze negativně, což je příčinou výrazné stigmatizace a marginalizace této sociální subkultury. Tomu do jisté míry v různých etapách historického vývoje napomáhaly zákony regulující prostituci, které byly zaměřené právě na marginalizovanou skupinu společnosti. Mezi jiným tyto zákony v určitém období ukládaly prostitutkám povinnost vycházet pouze za soumraku, přikazovaly nosit určitý oděv či jeho barvu atd. Je až s podivem, jak některé atributy vnuceného chování přetrvaly až do dnešních dnů, kdy se staly odlišností typickou pro osoby provozující komerční sex.

Prostituce neměla vždy a všude stejné místo, nejvíce se vyskytovala ve výjimečných mezidobích jako tomu bylo za dob římského císařství, v 19. století v západní Evropě a jihovýchodní Asii dnes. Dnešní obraz prostituce má své kořeny ve středověku. Vykazuje všechny znaky světa marginální, sociální subkultury. Status prostituující osoby v sobě nese i riziko trvalého vyloučení, vykořenění z komunity a společnosti, protože její subkultura se výrazně vzdaluje od dominantní kultury a širší společnosti, ačkoli od ní není nikdy úplně oddělena.

Novodobý rozkvět dětské prostituce je dost dobrým motivem pro poznávání a studium tohoto fenoménu. Dětská prostituce je odcizením dětství, ztrátou nejtěžší, která zanechává na osobnosti dítěte stigma, jehož rysy odpovídají věku, ve kterém dítě prodávalo svoje tělo. Řada dospělých má falešnou představu o dětské prostituci, o jejích příčinách a motivech, nerozumí poptávce a jen těžko chápe pojem dobrovolné prostituce dětí a všechny souvislosti, které tato skutečnost odkrývá či jen lehce poodhrnuje oponu. Tak se stále opakuje stejný scénář, že „pouliční šlapky“, které se řídí heslem: „žádná práce není špatná“, se ocitají v sociální izolaci, vyděděné ze společnosti, zatímco jejich „sestrám v hedvábí“ se daří v luxusních vilách a bytech podstatně lépe. Někdy inkasují naturálie, pronikají a ovládají přední stránky bulvárních časopisů a médií, kde se jim dostává od nezasvěceného publika ovací za domnělé úspěchy. Dichotomie společenského přístupu k prostituci, sexuálnímu zneužívání dětí vůbec, je příčinou toho, že některé děti neumí přebírat zodpovědnost za svoje sexuální chování. Absence či deficit emocionálních, sociálních a duchovních potřeb dětí na straně jedné a na straně druhé boom informací jsou příčinou falešného vnímání světa. Pro takové děti se stává „falešná realita“ pastí, do které se více či méně ochotně nechají polapit. To se mimo jiné projevuje vyšší sexuální promiskuitou mladých lidí, potencionální ochotou vydělávat peníze v sexuálním byznysu a také deficitem celé škály sociálních kompetencí s přesahem do emocionálních partnerských vztahů.

Při pohledu do budoucnosti je třeba tuto skutečnost reflektovat, protože bude-li podceňování dětských problémů a nedostatečné naplňování jejich základních potřeb pokračovat či gradovat, je třeba logicky očekávat, že budoucnost světa bude více poznamenána životem deprivantů, sociálních a emocionálních idiotů než lidí zralých a hluboce komponovaných.

Současný svět je svědkem třetího rozmachu obchodování s lidmi. Světové organizace, které monitorují podmínky pro život dětí a jejich problémy, vyhlašují nesmiřitelný boj všem formám sexuálního zneužívání a komerčního sexuálního vykořisťování dětí. Snad také proto byla v roce 2003 vyhlášena

Mezinárodní dekáda kultury, míru a nenásilí ve výchově dětí. Jestliže dětský fond OSN upozorňuje, že ročně se miliony dětí stávají obětí obchodování s lidmi pro různé účely, je třeba pamatovat na to, že všechny děti jsou takovou skutečností hrubě traumatizovány a viktimizovány, a pokud sex nebyl účelem obchodu, stává se velmi často sekundárním ziskem pro majitele dětí, které jsou vykořisťovány jinou formou, například domácí prací, žebráním, nucením k trestné činnosti atd. Můžeme shrnout, že převážná většina obchodovaných dětí je sexuálně zneužita. Společnost, která neumí ochránit děti před novodobými loupežníky, kteří plení v zájmu svého ekonomického profitu to nejdražší co svět vlastní, jak bylo zdůrazněno v principech dokumentu „Děti jsou budoucnost“ (European Social Action Network), potom je nejvyšší čas věnovat veškerý potenciál na radikální změnu a ochranu dětí.

Všechny děti mají nezadatelné právo na své dětství, zdraví a život. Někdy lze zaslechnout ve výroku politika či občana na téma prostituce slova ve smyslu: „*To je spodina, samé dno společnosti, o tom se ani ve slušné společnosti nebudeme bavit.*“ nebo „*Za naše peníze se takovým... pomáhat nebude.*“ atd. Myslím, že nastal čas oprávněně položit otázku: „*Kdo je zodpovědný za sociální trauma některých členů naší společnosti, kdo je zodpovědný za nesmazatelnou stigmatizaci dětských osob provozujících prostituci a kdo za marginalizaci této sociální subkultury?*“ Také lze vyslovit smělou domněnku, že prostituce se pro některé mladé lidi stala výtahem mezi horních deset tisíc a stává se mylnou kompenzací jejich vnitřně prožívané nespokojenosti, nízké sebeúcty, sebelásky a sebepojetí vůbec.

Jako jistý příspěvek k odstranění sekundární viktimizace a marginalizace zejména nuzných forem prostituce se nabízí změna stereotypně používaného slova prostituce, prostitutka a prostitut za **komerční či placený sex a osoby provozující prostituci**, které postrádají směsici přidané pejorativní informace a apriorního negativního hodnocení.

1. DĚJINY PROSTITUCE

1.1 PŘÍRODNÍ POHLAVNÍ POSPOLITOST, POSVÁTNÁ A POHOSTINNÁ PROSTITUCE

Prostituce je kulturní produkt lidské společnosti. Jen jedna věc, která má v prostituci také svou úlohu, se částečně objevila i u zvířat – že se totiž slabší pohlaví snaží využít své pohlavní vnady na to, aby od silnějšího pohlaví dosáhlo určité výhody. „Když v opičinci rozdávají pamlsky, někdy se stane, že silný samec se žene k samičce, která ukradla ořech či cukřík. Samička se postaví před samce, který se blíží se zlým úmyslem, nabízejíc mu vyzývavými pohyby zadku soulož se zřejmou snahou, aby si uchránila svůj lup“. (Neumann, 1999)

První formy prostituce vyrašily na základě sexuální přírodní pospolitosti úsvitu lidské historie. Například Bedřich Engels ve své knize o „Původu rodiny, soukromého vlastnictví a státu“ začal historický vývoj popisem prapromiskuity a skupinovým manželstvím. Popisoval ale vlastně život v pravěké přírodní pospolitosti, která uznávala jiné příbuzenské vztahy. V komunitě žily děti, které neznaly své otce, často i matku, rodiče neznali své děti a nedělali rozdíl mezi vlastními a nevlastními dětmi. Primitivní manželství nebyla důsledkem monogamického pudu, ale hospodářskou nutností (Neumann, 1999).

První prostitutka byla kněžka. Objevuje se v jednom mezopotamském eposu, starém přes 4 tisíce let, který byl pojmenován po svém hlavním hrdinovi, Gilgamešovi. **Gilgamešův epos**, který vznikl v době starobabylonské 1800 let př. Kr. je tedy nejstarším příběhem o prostituci v dějinách (Ringdal, 2000).

Teorie o tom, že prostituce je „nejstarší“ řemeslo na světě, je pouhé úsloví vzniklé z nepřesné definice prostituce a promiskuity, nerespektující sociální uspořádání rodiny a společnosti. Ve staré kolébce lidstva panoval u Babylóňanů jeden „nestoudný“ zákon, který říkal, že každá domorodá žena se musí jednou za život odebrat do Venušina chrámu a tam se oddat cizinci. Žena, která sem jednou přišla, nesmí odejít dříve, dokud jí některý cizinec

nevloží do dlaně či nevhodí do klína peníz a pak s ní tělesně neobcuje. Žena musí být po vůli prvnímu muži, který ji obdaruje a potom se vrátí domů a už nikdy se nenechá nikým svést. Tato tzv. **posvátná prostituce** se rozšířila i na ostrov Kypr. Babylonská prostituce měla asi 4 století př. n. l. za následek uvolnění mravů, a to se stalo skutečným pařeníštěm smilstva (Duffour, 2003).

Příklad Babylonu našel následovníky a rozšířil se až do Asie, Afriky a Persie, kde byla zřízena posvátná prostituce. Kult Venuše a kult Adonise byly významně oslavovány a ještě dnes v některých asijských zemích přetrvává bujará oslava na počest svátku falického kultu a symbolu (Japonsko). V té době Féničané sloučili oba kulty do jednoho, jenž byl znám pod jménem Astarte, která měla chrám v každém větším fénickém městě. Astarte byla znázorňována jako socha s obojím pohlavím a představovala současně Venuši i Adonise (obdobné sochy mající symboly obojího pohlaví byly objevené také ve starých jihoamerických kulturách, kde znázorňují bohyni matku a boha otce), a toto smísení obou pohlaví se projevovalo zejména při slavnostech, které byly nositelem všech možných prostopášností. Takové slavnosti řídil sám nejvyšší kněz a pod jeho ochranou bylo zplozeno vždy velké množství dětí, které nikdy nepoznaly otce. Mimo posvátnou prostituci existovala tzv. **prostituce pohostinná**, která byla součástí pohostinnosti k bližnímu a byla známá u všech národů staré civilizace. Znamenala, že když kdokoliv počínaje žebrákem, lovcem, hostem překročil práh domu či stanu, stal se roven pánu-členu rodiny a měl tak právo na všechny projevy pohostinnosti. Jednou z forem pohostinnosti bylo, že muž ochotně přenechal hostu svoji postel i ženu. V té době Féničané obětovali pohostinnosti oběť nejvyšší, panenství své dcery. Tento potupný stav pohostinné prostituce trval až do 4. století n. l. Stejně tak, dnešním pohledem nazíraná, další forma dětské prostituce byla typickou formou bezuzdných orgií Peršanů, kteří k nim propůjčovali své dcery oděné jenom do květů a jež za přítomnosti svých rodičů i bratrů tonuly v prostopášnostech. Jak uvádí Pierre Duffour ve vyprávění Herodotově: božský faraon Cheops, který dal vystavět Velkou pyramidu, vyčerpán výdaji se rozhodl nabýt nových prostředků ke stavbě tím, že prodával svoji vlastní dceru v nevěstinci za jistou cenu. Dcera nejen že otci vyhověla, ale rozhodla se postavit vlastní pyramidu. Proto od každého, kdo ji navštívil, převzala kámen, ze kterých je prostřední pyramida vybudována (Duffour, 2003).

Také Starý zákon v první knize Mojžíšově, Genesis, uvádí příběh o Judovi a Tamar, který patří do řady poučných příběhů z rodinného života obsahující zmínku o prodeji sexu, sepsaných kolem roku 1000 př. n. l. (Ringdal,

2000). Není tajemstvím, že posvátná prostituce v Izraeli byla dovedena k dokonalosti a traduje se, že izraelský národ mohl sloužit na poli prostituce za učitele všem národům.

Posvátná prostituce v Řecku má díky Solonovi jistou prioritu. Solon, athénský státník, který proslul svojí moudrostí, založil **první státní veřejný dům**, s cílem chránit řecké ženy a dívky. Z jeho výtěžků nashromáždil dostatek potřebných peněz k vybudování chrámu bohyně prostituce, který se stal útlukem posvátné prostituce. Posvátná prostituce, zavedená postupně ve všech athénských chrámech, přispěla k legalizaci prostituce. Pohostinná prostituce z heroických řeckých dob vymizela a nezanechala v mravech Řeků žádnou stopu. A tak 530 let před počátkem nynějšího letopočtu máme první zmínku o zřízení **legální prostituce**, vedené dvěma cíli. Prvním z nich byla ochrana žen a dívek, druhým pak vymýcení hanebných hříchů u mládeže, které otupovaly její mravní cit. Solonovy zákony sice vzaly za své, nicméně domácí krb zůstával nezkažený a posvátný. V té době byla každá desátá dospělá žena prostitutka. Když Solon upravoval prostituci, vzal si hlavně za úkol učinit přítrž řádění nemravů kazících děvčata a hochy a proto se zasadil o přijetí zákona, podle kterého mají být kuplíři potrestáni smrtí (Duffour, 2003). Tento zákon byl dodatečně zmírněn na finanční pokutu, ale poselství platné až do dnešní doby přetrvává a stává se více aktuální vůči novodobým praktikám obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Dnes se dle dostupných statistik OSN a IOM ročně obchoduje s 800 tisíci až 4 miliony lidí, z toho minimálně půl milionu je obchodováno v zemích západní Evropy a je vysoký předpoklad, že významnou část tvoří děti, dívky a mladé ženy, které bývají hlavním zbožím na trhu sexuálního průmyslu (Vaníčková a kol., 2005).

V Řecku, v době před naším letopočtem, vznikly **první školy, které vyučovaly umění prostituce** a zasvěcovaly do tajů řemesla. Starší prostitutky, které přišly o svoji obživu, našly své uplatnění ve vyškolení mladých prostitutek, které samy rekrutovaly (Duffour, 2003).

1.2 ANTIKA

Staré Řecko je dobou vytvoření **různých kategorií prostituce**, v té době tří od sebe se odlišujících především ve standartu služeb. Vysokým společenským postavením se honosily hetéry, u kterých vedle erotického umění hrálo významnou roli vzdělání, taneční a hudební nadání, znalost ja-

zyků a společenská zběhlost (srovnej s dnešním japonským institutem gejš), protože spíše než o prostitutku šlo o společnici vzdělaných mužů. Hetéry jsou do jisté míry v dnešní době srovnatelné s luxusní kategorií prostitutek, které jsou často příslušnicemi vyšší společnosti a kromě sexuálních služeb nabízejí dokonalé služby společenského doprovodu a partnerství. Hetéry byly jediné ženy, které muži považovali za plnohodnotné. Vrchol řecké filosofie představoval Sokrates, Platon a Aristoteles, kteří také hledali porozumění a ženskou společnost u hetér, které si vydržovali a tyto zase často podporovaly mladé umělce. Hetéry byly bývalé otrokyně, které se vykoupily nebo dcery nesvobodných, které získaly občanská práva díky protekci zámožného patricije či sňatkem s ním.

Prostřední kategorie prostitutek ve starém Řecku byly auletridy, často ženy, které něco uměly, většinou ovládaly jednu z forem umění, nejčastěji umění taneční či hudební. Objevovaly se na veřejnosti, hrály nebo tančily a byly vítané na všech oslavách. Bylo možné je pozvat do uzavřené společnosti. Auletridy dnes připomínají ženy pracující v erotických klubech, kde je kromě zábavného umění také možno domluvit prodej sexuálních služeb či pozvat striptérku na soukromou oslavu. Dnes tato kategorie prostituce přináleží do lepší poloviny.

Třetí, nuzná forma starořecké prostituce je spjata s deiktridami neboli „výstavními dívkami“, což byly nejčastěji otrokyně, ale někdy také ženy a dívky, které upadly do neštěstí a žily v nuzných podmínkách. Většinou pracovaly pro nějaký veřejný dům v jehož oknech nebo otevřených dveřích se vystavovaly. Jako by chudé životní podmínky nestačily, deiktridy byly přes den nuceně vystavené hanlivým pohledům mužů i žen (Ringdal, 2000). Je třeba ukázat rozporuplný přístup Řeků k prostituci – zatímco hetéry byly povoleny, pouliční prostituce a prostituce v laciných lokálech byla zakázána. Deiktridy mívaly děti a byly-li to dívky, už jako malé děti se zapojovaly do práce kolem chodu veřejného domu a časem přebíraly matčino řemeslo. Ve starém Řecku byla prostituce považována za řemeslo potřebné jako prostředek přirozené ochrany manželství a způsob boje proti nevěře (Borneman, 1990). Chování deiktrid – vystavování do oken a otevřených dveří – přetrvalo do dnešních dnů a je typickým znakem malých nevěstinců ve všech kulturách. Současně přetrvává marginalizace výhradně této nuzné kategorie prostituce, které dnes odpovídají především pouliční prostituce a částečně nuzná prostituce provozovaná v nízkých kategoriích salonů.

Staré Řecko je také dobou mužských prostitutů, kteří byli označováni jako hetairekos. Převážně šlo o otroky, kteří si prostitucí dobře vydělávali. Eric Bethe v roce 1909 prolomil tabu a začal otevřeně hovořit o řecké pede-

rastii. Nové studie přiznávají, že pederastie byla v Řecku značně rozšířená už v době před vpádem Dóřů a v 6. století př. n. l. se stala skutečnou institucí. Z poznatků srovnávací antropologie se zdá, že jde o přechodový rituál podobný iniciačnímu noviciátu, který dosud udržují i některé přírodní kmeny. Chlapec, který se má začlenit do světa dospělých, musí projít segregací, během které žije odděleně od komunity. Ve starém Řecku dospělý muž vystupoval jako školitel takového chlapce, a to včetně sexuálních zkušeností, a tak se stal i jeho milencem a seznamoval takového chlapce se všemi schopnostmi potřebnými ke vstupu do světa dospělých (Galán, 2003).

Děti ve starém Řecku žily s domácími ženami. Když dovršily 6 let, chlapci přecházeli do světa mužů a dívky až do svatby setrvaly s matkou za předpokladu, že se jednalo alespoň o trochu majetnou rodinu. V chudých rodinách děti vyrůstaly na ulici a od útlého věku musely pracovat. Řada z nich byla dokonce po narození odložena na frekventovaném místě s nadějí, že se ho ujme nějaká dobrosrdečná duše.

Římský státník Marcus Tullius Cicero v jednom ze svých projevů uvedl, že „prostituce byla vždy zákonným privilegiem“. A právě západní kultura založila svůj vztah k prostituci na Římu – ať již skrze židovství nebo starověké Řecko. Prostituce se vyskytuje již v **mýtu o vzniku Říma**. Dvojčata Romulus a Remus, která vychovala vlčice, našel pastýř a přinesl je své ženě Larentii, jež si vydělávala peníze pro sebe a chlapce prodejem sexuálních služeb. Protože Larentia měla mnoho milenců, říkali jí ostatní pastýři vlčice. Podle mýtu koupila za peníze vydělané sexem jeden z římských kopců, Palatinus. První římský veřejný dům, byl tedy starší než samotné město. Je však pravda, že prostituce byla povolena pouze za hradbami Říma (Ringdal, 2000).

V té době měl každý římský patricij právo na bezplatný sexuální styk s otrokyní ve svém domě a dokonce ji mohl poslat do ulic a potom si její vydělané peníze přivlastnit. Oblíbeným sportem mladých Římanů bylo, že chodili na trh s otroky a pod záminkou, že chtějí zakoupit otrokyni, jim osahávali prsa a pohlavní orgány. Římané za sex platili pouze prostitutce (Borneman, 1990). Jeden z nejslavnějších básníků Říma, Ovidius, v jednom ze svých vrcholných děl „Umění milovat“ mistrně spojil milostnou elegii, které předchází pozitivní role básníka, který vystupuje jako učitel lásky. V této knize dává 42 ponaučení ženám i mužům, a proto bývá tato kniha označována za příručku o prostituci. Ovidiovské pojetí lásky jako vědy, které se dá učit, a jako nemoci, která se dá léčit, bylo východiskem pro středověkou lyriku trubadúrů a minnesangrů (Ovidius, 1990).

Za dob císařského Říma vzkvétal volný sex a prostituce ve stejné míře jako souboje gladiátorů. Vzkvétala především mužská prostituce a Řím se lišil od ostatního světa tím, že s mužskou prostitucí zacházel stejně jako s ženskou. Zájem o mužskou prostituci byl připisován jednak tomu, že muži došli ke zjištění, že z felace mají mnohem větší užitek, provádí-li ji místo ženy muž, a jednak díky vysoké poptávce po pasivním análním sexu. V té době je také vysoká poptávka po gigolech, kteří sloužili ženám z nejvyšší společnosti.

Ve starověku existovala **prostituce na objednávku** dokonce častěji nežli je tomu dnes a všechny významné hetéry, konkubíny, loretý, kurtizány, metresy byly používány státníky k ovlivnění jiných státníků. Prostitutky v té době byly také využívány pro potírání homosexuality. Například město Benátky nařídilo, že prostitutky musí sedět po určitou dobu s odhalenými nadry v okně nebo tak chodit po ulici, aby zdržely muže od pederastického poblouznění (Borneman, 1990).

1.3 OD STAROVĚKU DO POZDNÍHO STŘEDOVĚKU

Ve 3. století n. l. se první křesťanský císař Konstantin stal prvním zákonodárcem v dějinách, který vytvořil **právní zabezpečení pro osamělé prostitutky a prostitutky**, kteří byli vlastníky svých domů. Další císař Justicián se oženil s Theodorou, která v mládí pracovala jako prostitutka. Jako císařovna se začala starat o chudé malé dívky a přispěla k **zákazu zaměstnávání nezletilých dětí v nevěstincích** a zlepšení života všech žen ve Východní říši. Všem ženám včetně otrokyň se tak dostalo zákonné ochrany před násilím. Theodora se tak stala první reformátorkou prostituce v dějinách (Ringdal, 2000).

Prvotní křesťanství se vyvíjelo v rámci Římské říše v období, které bylo silně poznamenáno uvolněním rodinných pout a **rozšířením promiskuity** u všech vrstev obyvatelstva. Kolem postavy Máří Magdalény se po mnoho generací skrytě odehrával boj o právo na sexuální svobodu.

Středověk pod vlivem křesťanství vyzýval k cudnosti, odříkání a pohlavní zdrženlivosti. Ženy, které se vzpíraly církevní či státní kontrole, byly obviňovány z čarodějnictví a přísně souzeny. Během tohoto neblahého období bylo popraveno 6 až 9 milionů lidí, z nichž 85 % tvořily ženy, mezi kterými byly i četné zastoupeny prostitutky (Qualls-Corbettová, 2004). Ale postupně

se i církve musela s prostitucí smířit. Plynuly jí z toho dokonce výhody ve formě příjmů z domů, které pronajímala správcům nevěstinců. V té době prostitutky sloužily především vojákům a duchovním (Chmelík, 2004).

Na pozdní středověk je nahlíženo jako na dobu bez morálky a také prostitute v té době měla větší rozsah než kdykoliv předtím a potom. Na úpadku morálky nese vinu askeze, která byla odvozena od ideální životní formy křesťana, kterou byl život v panenství či panictví a logicky byl vyžadován především od kněží. Neschopnost dostat závazku sexuální askeze znamenala, že i papežský dvůr v té době nezůstal nic dlužný pověsti dalších klášterů, které byly podzemními chodbami spojené s nevěstinci. Mniši si vydržovali konkubíny a kněží problém vyřešili existencí farních kuchařek (Denzler, 1999). Všude existovaly **veřejné domy**, kterým se ve Francii říkalo *borde*, v Itálii *bordello*, v Sasku *borda* a v Anglii *brothel* a tato označení dala vzniknout u nás oblíbenému označení veřejného domu – *bordel*. Středověk, přející prostituci, vytváří opět několik kategorií prostitutek: metresa je označení pro prostitutku poskytující služby na nadstandardní úrovni, jako smilnice jsou označovány ženy, které mají svého zaopatřovatele a prostitutky pracující v *bordelech*. Na severu Itálie a v Anglii se ve 13. století zřídil **nad prostitucí veřejný dozor** a bylo kontrolováno dodržování norem pro prostituci.

Všude, kde se vyskytovalo mnoho lidí, například v říšských sněmech, na jarmarcích, turnajích a v koncilech, byly zástupy poběhlic, které také doprovázely všechna vojska. Sama knížata navštěvovala nevěstince a také v Praze existoval tzv. královský bordel, který se nalézal v Kamzíkově ulici a honosil se názvem svého majitele „U Goldschmiedta“. Ve středověku bylo mnohem více nemanželských dětí, než si obvykle myslíme, odhaduje se jedna třetina. Tyto děti pocházely hlavně z příjemců almužen, nádeníků a nevěstinců, ale nebyly vzácností ani v horních vrstvách společnosti, císaře a krále nevyjímaje¹ (Denzler, 1999).

Pro zajímavost uvedme, že také francouzský básník Francois Villon byl ve své době kuplířem a zcela jistě pasákem a stálým partnerem jedné prostitutky. V Paříži ve 20. letech 15. století, na základě písemných dokumentů, se zdá být pravděpodobné, že se nejméně každá pátá žena prodávala. Skutečnost, že středověké prostitutky položily **základy moderní ženské tělovýchovy**, není již tak známá, ale byly to právě ony, kdo se staly prvními sportovkyněmi – běhaly, soutěžily v míčových hrách a skákaly, což si žádná ctnostná žena nemohla dovolit (Ringdal, 2000).

¹ Karel Veliký, František Josef I.

Pozdní středověk také znamenal násilí. Běžným úkazem bylo **skupinové znásilnění**, žádná prostitutka či žena za ni považovaná si nemohla před zvláštními násilníky být jistá a ochrany před sexuálními násilím se jí nedostávalo. V bibli lze najít sexuální násilí již v První knize Mojžíšově. Jedná se o Jákovu dceru Dínu, jejíž znásilnění přineslo hanbu otci a všem bratrům. Církev se dekretem papeže Inocence III. snažila o **sociální rehabilitaci prostitutek**, kláštery přijímaly kající prostitutky a také sňatek s kající prostitutkou byl hodnocen jako vysoce morální (Ringdal, 2000).

Kateřina Pisánská je **první feministkou** v dějinách a rovněž je první ženou, která se vyjádřila **proti prostituci** v jednom ze svých autorských počinů.

V 15. století Evropu zachvátila **epidemie syfilis**, na kterou navázalo morální obrození motivované spíše strachem než poznáním. Proto byla většina veřejných sexuálních institucí uzavřena a **prostituce byla zdiskreditována**. Prostituce v 16.–17. století měla mnohem menší význam. Existovaly sice prostitutky, které se řemeslu věnovaly samy nebo v malých veřejných domech, ale nebyly oficiální součástí života. Ten opanovala v renesanci kurtizána. Její cena byla vysoká a byla jen pro pár vyvolených. Kurtizány byly vzdělané, mluvily několika jazyky, recitovaly básně, hrály alespoň na dva hudební nástroje, zpívaly, mluvily latinsky a některé také řecky a osvojily si urozenost. Francouzští moralisté upozorňovali, že kurtizána je nebezpečnější než laciná prostitutka pro své vysoké finanční nároky, které mohou úplně zničit mladé šlechtice.

Renesance sklízela plody zaseté výchovy úcty k ženám. Muži tak začali vůči kultivovaným ženám projevovat úctu. **Kurtizány** se dokonce staly **představitelkami ženského ideálu**. Paměti jedné kurtizány „Fanny Hilllová“ napsané Johnem Clelandem v roce 1748 vzbudily velký zájem, ač kniha byla dlouho zakázaná. Je zdrojem k pochopení prostituce, sexuálního života a chování mužů i žen ve společnosti 18. století (Cleland, 2001).

Prostituce, pod vlivem společenské prestiže kurtizán, se stává úspěšným námětem románů a vyjmenujme jen světově proslulé, například „Roxana“ Daniela Defoe, „Manon Lescaut“ abbé Prévosta, „Dáma s kaméliemi“ Alexandra Dumase mladšího, která se stala nesmrtelnou operou „La Traviata“ Giuseppe Verdiho, „Zabiják“ Emila Zoly a „Lesk a bída kurtizán“ Honoré de Balzaca; tyto poklady světové literatury můžeme vnímat jako obdobu stále obdivovaných antických soch, k nimž modelem byly hetéry.

1.4 DOBA OBJEVŮ V MODERNÍCH DĚJINÁCH

Účast dětí na prostituci lze sledovat od samého počátku objevení se a rozvoje prostituce a hodnocení z pozic dnešního poznání by mohlo být zavádějící. Nicméně je pravda, že mladé dívky i mladí chlapci jako nedílná součást společnosti žili stejným způsobem života a společenské jevy se tedy nevyhnuly ani jim, zejména vezmeme-li v úvahu jiný věk vymezující kategorii dítěte. Přesto nemůžeme opomenout období 17.–18. století, kdy **dětská prostituce** dosahovala ohromného rozvoje. Na ulici se potulovaly polodospělé dívky a oslovovaly muže a pro nevěstince bylo téměř normou, že zaměstnávaly děti od 9 let. Nejrozšířenější byla dětská prostituce v Londýně, kde se masově rozšířila obliba deflorace pannen. Jistá studie té doby uváděla, že ročně navštíví londýnské nevěstince nejméně 30 tisíc hochů ve věku 12–14 let. Obdobná situace byla v Benátkách. Na přelomu 19. a 20. století nezletilé prostitutky zůstávají běžnou zvyklostí ve všech evropských velkoměstech. Nejsmutnějším jevem dětské prostituce té doby se stává **kuplířství vlastních rodičů**, které právě v tomto období dosáhlo největšího rozmachu a nejodpornější formy. Na druhou stranu je také nutno přiznat, že kuplířství rodičů byla používána často k vydírání. Rodiče, kteří měli čtrnáctiletou vyvinutou dívku, si vyhlédli bohatého muže, kterému ji dohodili k poskytování sexuálních služeb, což se později stalo předmětem vydírání, když přiznali její věk. K pouliční prostituci se váže pasáctví, a tak se neoddělitelnou součástí života té doby stávají čeští Pepíci, němečtí Alfové a francouzští Louisové. V rozmanitých podobách prostituce na počátku 20. století je ukryt bohatý potenciál prostituce a obchodu s lidmi, který bude o 100 let později zúročen (Neumann, 1999).

Pro zajímavost se podíváme v 19. století do Paříže, města opředeného láskou, erotikou, šarmem a sex-appealem. V té době tam žilo 30 tisíc prostitutek i když registrovaných pouze 6 tisíc, které byly rozděleny do několika kategorií a zákazník si mohl vybrat. V nevěstincích po celé Evropě kvete obchod s dívkami, protože je vysoká poptávka po „čerstvém zboží“. Existovala hnutí proti prostituci, která upozorňovala zejména na vysoký výskyt pohlavně přenosných chorob. Na našem území doznávaly reformní snahy Marie Terezie.

V rakouské monarchii byl v roce 1852 přijat nový trestní zákon, který zahrnoval **reglementaci**, která svěřuje prostituci do péče obcí, zavádí zdravotní knížky a evidenci prostitutek. V Československu byla reglementace zrušena v roce 1922. Záměrem přijetí reglementace v roce 1852, tedy dříve nežli se tak stalo v ostatních zemích (1870), byla snaha o radikální mravní